

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK XL

5/2006

Ochrana krajiny medzi konfliktom a konsenzom

Rozhodnutie o tom, či budeme, alebo nebudeme chrániť nejaký kúsok prírody alebo krajiny, je rozhodnutím spoločenským. Z toho možno odvodiť, že každé takéto rozhodnutie je primárne určené hodnotovou orientáciou tých, čo rozhodujú. V spoločnosti, kde nikto nemá, alebo by aspoň nemal mať monopol na pravdu, hľadanie konsenzuálneho rozhodnutia implicitne skrýva i nebezpečenstvo konfliktu. Rôznorodosť hodnotových schém v princípe nemožno odstrániť, ostáva nám teda len kultivovať metódy komunikácie účastníkov spoločenskej diskusie.

V tomto čísle sme chceli odhaliť zrejme i skryté zdroje konfliktov v ochrane krajiny, pokúsiť sa stanoviť možné spôsoby ich odstraňovania alebo aspoň tlmenia, a poukázať na viaceré konkrétne aktivity, či už úspešné, alebo neúspešné.

Niektoré „recepty“ boli koncipované na planetárne použitie a majú charakter nielen politických proklamácií, ale aj medzinárodných stratégií i výskumných a realizačných programov (Staráme sa o Zem, Človek a biosféra – rezervy biosféry – Sevillská stratégia, Trvalá udržateľnosť rozvoja atď.). Na rozdiel od často romanticky a elitársky orientovaných zásad minulosti, tie z ostatných dekád vychádzajú z expertných hodnotení, odporúčaní odborných konferencií a internetových diskusií. Avšak ani vedecké poznanie nie je samospasiteľné.

Dvadsaťte storočie síce prinieslo nebyvalý nárast poznatkov o podstate ohrozenia jednotlivých druhov rastlín, húb a živočíchov, tisíce odborníkov prispeli svojím vkladom do národných databáz, ako aj do viackrát aktualizovaného klasifikačného systému Medzinárodnej únie ochrany prírody. Zároveň sme však svedkami marginalizácie závažnosti problému, nechoty, ba aj rastúceho odporu laickej verejnosti pri realizácii ochranných opatrení. Vidíme, ako sa v rýchlo meniacich spoločenských pomeroch v posledných dvoch desaťročiach presúva ťažisko hodnôt od dlhodobých ku krátkodobým, pripomínajúcim síce antické *Carpe diem*, ale najmä pompádúrovské *Po nás potopa!* Táto situácia, zdá sa, len potvrdzuje názor, že na vytvorenie zodpovedného vzťahu k prírodnému prostrediu nestačia len odborné znalosti. Prioritná je správne postavená environmentálna etika.

Mikuláš J. Lisický, Jan Těšitel

Obsah

M. J. Lisický: Radikované právo ako základ konsenzu v ochrane prírody	229
J. Jeník: Polarita prírody a kultury v teorii a praxi	234
M. Bartoš a kol.: Green Belt – nejdelsí systém biotopů v Evropě	238
L. Halada: Riešenie konfliktov medzi ochranou biodiverzity a ľudskými aktivitami – niektoré výsledky projektu BioForum	243
J. Burkovský: Ochrana prírody na Slovensku vo víre vývojových zmien	247
P. Moucha: Vývoj ochrany prírody v Českej republike po r. 1989 ..	254
D. Slávik, D. Sláviková: Možno riešiť kalamitu v chránenom území konsenzom?	257
J. Těšitel, D. Kušová, M. Bartoš: Možnosti uplatnění konceptu biosférické rezervace ve vybraných velkoplošných chráněných územích České republiky ..	262
P. Bezák, F. Petrovič: Funkcie a konflikty krajiny Národného parku Poloniny	267
Tribúna	
J. Lengyel: Chránené vtácie územia: pre a proti (Bude navrhované CHVÚ Dunajské luhy novou možnosťou pre ochranu prírody?) ..	271
Kontakty	
J. Švajda: IPAM – expertný systém pre integrované plánovanie a manažment chránených území	275
J. Švajda: Efektívnosť manažmentu v chránenom území	277
Aktuality	
J. Oszlányi a kol.: Medzinárodné sympóziu o problémoch krajinnoekologického výskumu ..	227
M. Mihaliková: Udržateľné využitie lesa vo vzťahu k ekologickej stabilite krajiny	278

Contents

M. J. Lisický: Radicalitas Juris as Foundation for Consensus in Nature Conservation	229
J. Jeník: Polarity of Nature and Culture in Theory and Practice ...	234
M. Bartoš et al.: Green Belt – the Longest Habitat System in Europe	238
L. Halada: Managing Conflicts between Biodiversity Conservation and Human Activities – Several Results of the Project BioForum	243
J. Burkovský: Nature Protection in the Swirl of Development Changes	247
P. Moucha: Development of Nature Protection in the Czech Republic after 1989	254
D. Sláviková, D. Slávik: Is Calamity Possible to Work out by Consensus in Protected Areas?	257
J. Těšitel, D. Kušová, M. Bartoš: Implementation Possibilities of the Biosphere Reserves Concept in Selected Large Scale Protected Areas of the Czech Republic	262
P. Bezák, F. Petrovič: Landscape Functions and Conflicts in the National Park Poloniny	267
Tribune	
J. Lengyel: Protected Birds Territories – for and Against. Will the Proposed PBT Dunajské luhy Become Another Possibility for the Nature Protection?	271
Contacts	
J. Švajda: IPAM – Expert System for Integrated Planning and Management of Protected Areas	275
J. Švajda: Effectivity of Management in the Protected Area ...	277
News	
J. Oszlányi et al.: International Symposium on the Problems of Landscape-Ecological Research	227
M. Mihalíková: Project of Sustainable Forest Use in Relation to the Ecological Stability of Landscape	228

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME XL

5/2006

Landscape protection between conflict and consensus

The decision whether we are to protect some piece of nature or landscape, or not, is a social decision. As such, it is primarily based on value system of those who make it.

In a society where no one has a monopoly to tell the truth, conflicts are present implicitly when we search for consensual decisions. As differences among individual viewpoints cannot be eliminated, the only thing that remains is to cultivate methods of communication among participants of social discussion.

In this issue we would like to reveal some sources of conflicts in landscape protection, evident as well as hidden, to identify possible ways of their removal or weakening, and to mention concrete activities in this context, either successful or not.

Some “recipes” mentioned here have been outlined for application in planetary scale. As to their character, they are not only political proclamations but have a form of international strategies and programmes (Caring for the Earth, Man and Biosphere, Sevilla Strategy, Sustainable Development, etc.)

Very often, principles of nature protection were formulated in a romantic and elitist way in the past. Those of recent decades, on the contrary, build on expert evaluations, proposals of scientific conferences and Internet discussions. However, not a scientific knowledge should be considered panacea.

The 20th century brought an enormous increase in knowledge concerning factors causing that particular species of plants and animals are endangered; thousands of specialists have contributed with their data to national databases as well as to many times updated classification system of the World Conservation Union. At the same time, however, we can witness a tendency of marginalization of the problem and reluctance, even antipathy of lay public to practical implementation of nature protection measures.

Rapidly changing social milieu within the last two decades can be seen as a context for an evident shift in value system when long-term values are being replaced by short-term ones. Present situation can frequently remind us of the antic *Carpe diem*, but notably of the Pompadour's *After us the deluge*. All that seems to prove the notion that professional knowledge alone is not sufficient when we try to build responsible relationships of man to its natural environment. Instead, an appropriate environmental ethics should be given the priority in this context.

Mikuláš J. Lisický, Jan Těšitel